

DIAGNOSTICKÉ DOMÉNY

JAZYKOVÉ ROVINY A DALŠÍ VYBRANÉ OBLASTI – SE ZŘETELEM KE ŠKOLNÍMU VĚKU

STĚŽEJNÍ DIAGNOSTICKÉ NÁSTROJE

- **Rozhovor**
- **Samostatné vyprávění a komentář (i s vizuální oporou)**
- **Soubory slov, texty písniček, básničky**
- **Specifické soubory slov – struktura a obtížnost dle jednotlivých kategorií hlásek**
- **Soubory slov – specifické asimilace a artikulační neobratnost**
- **Soubory slov – rezonanční vyváženost**

ROVINA FONETICKO-FONOLOGICKÁ

- **Hodnocení projevu**
- Srozumitelnost
- Plynulost
- Práce s prozodickými prvky

KLIDOVÉ DÝCHÁNÍ

- Slyšitelnost
- Dýchání nosem
- Dýchání ústy
- Kombinace
- Příčiny dýchání ústy – možné komplikace

SÍLA HLASU BĚHEM PROMLUVY

- přiměřenost
- nadměrná/slabá síla hlasu
- šepot, tremolo, kolísání intenzity hlasu
- emoční prožívání – zátěžová situace

KVALITA HLASU

- **Jasný – zvučný – čistý**
 - chrapot
 - dyšnost
 - dysfonie
 - dysodie
 - afonie
-
- melodie
 - přiměřenost věku a pohlaví

HLASOVÝ ZAČÁTEK

- měkký
- tvrdý
- dyšný
- zvládnutí prodloužené fonace – čas/stabilita

REZONANČNÍ VYVÁŽENOST

- přiměřenost
- lehká hyponazalita
- denazalizace nosových hlásek
- deformace zvuku řeči – negativní ovlivnění srozumitelnosti
- M/B, N/D, Ň/Ď

REZONANČNÍ VYVÁŽENOST

- přiměřenost
- zvýšená nazalita orálních hlásek
- lehká hypernazalita – bez šelestů
- hypernazalita se šelesty a dalšími rušivými jevy
- deformace projevu, narušení srozumitelnosti

SPECIFIKA KOVERBÁLNÍHO CHOVÁNÍ

- tvář
- hrdlo
- další oblasti
- situace
- míra projevu

SPECIFIKA PLYNULOSTI PROJEVU

- repetice
 - prolongace
 - dysfluence
 - bloky
-
- nadměrná námaha
 - psychická tenze

TEMPO PROJEVU

- formy akcelerace – interverbální – intraverbální
- repetice
- přesnost artikulace
- změny ve struktuře slova
- srozumitelnost

ZDROJ

- Vrbová, R. a kol. (2012). *Diagnostické domény pro žáky s narušenou komunikační schopností*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

ARTIKULACE

- vyšetření výslovnosti hlásek
 - různá artikulační pozice
 - začátek – střed – konec slova
-
- opakování slov
 - spontánní projev
 - recitace a zpěv

VÝSLOVNOST

- **subjektivní hodnocení srozumitelnosti řeči** – nápadnost a frekvence obtíží
- samohlásky/souhlásky
- specifika výslovnosti v domácím prostředí

A E I O U O U A U	Ť Ď Ň
P B M	L
F V	C
T	S
D	Z
N	Č
H	Š
CH	Ž
J	CSZxČŠŽ
K	R
G	Ř
BĚ PĚ VĚ MĚ	

DIADOCHOKINEZE

- Diadochokineze – tempo, stejnoměrnost
- papapapapa – tatatatata – nanananana/ pa-ta-ka
- i-u-i-u-i-u-i-u, o-e-o-e-o-e-oe

ARTIKULAČNÍ (NE)OBRATNOST

- opakování slov a vět
- **Redukce (elize)**
- Kmín – mín
- Kopyto – kopy
- Skříň – kříň

ARTIKULAČNÍ (NE)OBRATNOST

- **Redundance (epenteze)**
- Bota – botat
- Babi – babiba
- Tma – tama
- Situace – situlace
- Kleopatra – Klelopatra

ARTIKULAČNÍ (NE)OBRATNOST

- **Metateze**
- Potopa – topopa
- Dvůr – drův
- Velryba – verlyba

SPECIFICKÉ ASIMILACE

- Hodiny – hodini – progresivní
- Hodiny – hodiny – regresivní

IZOLOVANÁ SLOVA

- larva
- velryba
- kontejner
- favorit
- obchodník
- obstarává
- majonéza
- nepolapitelný
- neopakovatelný
- pravdomluvný
- nejnebezpečnější
- stíny
- stydí
- jediný
- Sáša
- šusták
- švestky
- žízeň
- kostka
- srstka
- střecha
- střílí

VĚTY

- AO
- mistrovství světa v krasobruslení
- první pražská paroplavba
- nosorožec je nejnebezpečnější zvíře
- V království byla po tři týdny slavná svatba
- Vojáci zdravili pana podplukovníka
- Strojvůdce naolejoval lokomotivu

VĚTY

- Asimilace
- Hodiny nyní ukazují $\frac{3}{4}$ na čtyři
- Klára s panem Kloboučkem se klouzají na kluzišti
- slečna nese v tašce sušené švestky
- Klára Králová šlápla na syčícího hada
- po písčité cestičce cestují 4 cvrčci
- Žáci šli do školy
- na střeše cvrlikají vrabci

ZDROJE

- Vrbová, R. a kol. (2012). *Diagnostické domény pro žáky s narušenou komunikační schopností*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Dvořák, J. (1999). *Slovní patlavost: verbální dyspraxie*. Žďár nad Sázavou: Logopedické centrum.
- Dvořák, J. (2003). *Vývojová verbální dyspraxie*. Žďár nad Sázavou: Logopedické centrum.
- Dvořák, J. (2003). *Vývojová fonologické porucha*. Žďár nad Sázavou: Logopedické centrum.

VYŠETŘENÍ SLUCHOVÉ PAMĚTI

- **opakování**
 - slova
 - slovní spojení
 - **jednoduché věty**
 - **rozvité věty**
 - **souvětí**
 - důležité pro porozumění řeči i vzdělávání
 - komplexní úkol
 - posouzení zralosti fonologické diskriminace (kvalitativní analýza řečových schopností dítěte)
 - + gramatická správnost, míra osvojení gramatických pravidel
-

BATERIE TESTŮ FONOLOGICKÝCH SCHOPNOSTÍ

G. SEIDLOVÁ MÁLKOVÁ, M. CARAVOLAS

- **6 subtestů fonologického povědomí**
 - slabikování v pseudoslovech
 - rozpoznání hlásek v pseudoslovech
 - izolace hlásek v pseudoslovech
 - skládání hlásek
 - elize hlásek v pseudoslovech
 - prohazování slabik
- **2 subtesty rychlého jmenování**
- **1 subtest krátkodobé slovní paměti**
- **1 subtest slovní paměti a morfologicko-syntaktické roviny**
- Seidlová Málková, G., Caravolas, M. (2013). *Baterie testů fonologických schopností*. Praha: NÚV.

ZKOUŠKA SLUCHOVÉ DIFERENCIACE WEPMAN – MATĚJČEK

- 19 dvojic bezesmyslných slabik
- od pěti let
- umožní zjistit, které skupiny hlásek dítě není schopné diferencovat
- nácvičné dvojice
- 2. sestavy slov
- hrep – chrep
- mreš – mreč
- zlní – zlní

Vágnerová, M. *Testy speciálních schopností, znalostí a dovedností*. In Svoboda, M. a kol. (2001). *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. Praha: Portál.

SOUBOR SPECIFICKÝCH ZKOUŠEK (T-238/9)
NOVÁK, J. (2002). DIAGNOSTIKA SPECIFICKÝCH PORUCH UČENÍ V
ČESKÉM JAZYCE. BRNO: PSYCHODIAGNOSTIKA.
VYBRANÉ KATEGORIE

■ **SL. SYNTÉZA**

- *l-e-s*
- rak
- koza
- mrak
- opice
-

SOUBOR SPECIFICKÝCH ZKOUŠEK (T-238/9)
NOVÁK, J. (2002). DIAGNOSTIKA SPECIFICKÝCH PORUCH UČENÍ V
ČESKÉM JAZYCE. BRNO: PSYCHODIAGNOSTIKA.
VYBRANÉ KATEGORIE

■ **SL.ANALÝZA**

- *rak*
- pes
- voda
- ulice
- cibule
- švestka
-

SOUBOR SPECIFICKÝCH ZKOUŠEK (T-238/9)

NOVÁK, J. (2002). DIAGNOSTIKA SPECIFICKÝCH PORUCH UČENÍ V ČESKÉM JAZYCE. BRNO: PSYCHODIAGNOSTIKA. VYBRANÉ KATEGORIE

- Audiomotorická koordinace

- Zácvik **-

- **Percepce**

- *_*_*_

- **_**_

- _***_

- ***_

- *_*_

- _**_*

- **Počet**

- Počet dl./kr.

- **Reprodukce**

- ** ** **

- *_*_*

- ___***

- **_**_

- *_**

- _***_

ANALÝZA ŠKOLNÍCH DOVEDNOSTÍ

PÍSEMNÝ PROJEV

- Školní sešity
- Domácí úkoly

- Opis
- Přepis
- Diktát
- Vlastní písemný projev

PÍSEMNÝ PROJEV

- **Psaní**
- Charakter písma
- Výbavnost
- Čitelnost
- Sklon, velikost
- Grafomotorické tempo

SPRÁVNÉ DRŽENÍ TUŽKY - PASTELKY - PERA

SPRÁVNÉ DRŽENÍ TUŽKY
„ŠPETKOVÝM ÚCHOPEM“

NESPRÁVNÉ DRŽENÍ TUŽKY - PASTELKY-PERA

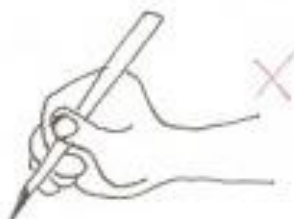
KŘEČOVITÉ DRŽENÍ TUŽKY

ŠPETKOVÝ ÚCHOP S PALCEM,
KTERÝ PŘESAHUJE PŘES UKAZOVÁČEK

SMYČCOVÝ ÚCHOP

PĚSTIČKOVÝ ÚCHOP

VAŘEČKOVÝ ÚCHOP

HRSTIČKOVÝ ÚCHOP

PROTAŽENÁ HRSTIČKA

PRO ILUSTRACI

- **Stupeň čtenářských návyků**
- Čtení po skupinách slov – plynule, se smyslem pro kontext – správnost intonace
- Po slovech, celkem vyrovnaně, bez výraznějších zarážek (daří se plynně i skupiny slov), prozatím bez intonace
- Většinou po slovech – nejistě, kolísá plynulost, zarážky před těžkými a neznámými slovy, zřetelné pauzy mezi slovy
- Slabikování plynulé; dvojí čtení, mezi slovy jsou pauzy
- Slabikuje nahlas, slabiky zřetelně odděluje, s oporou v hláskování
- Hláskuje – skládá z hlásek slabiky, vyjmenuje si hlásky ve slově a „odhaduje“

PRO ILUSTRACI

- **Stupeň porozumění**
- **Spontánní projev/opora v návodných otázkách**

- Spolehlivě rozumí – detaily, stručnost/výstižnost
- Jsou jasné dějové souvislosti, reprodukce podstatných částí textu (dílčí nepřesnosti neporozumění/chyby ve čtení)
- Reprodukce podstatných částí – není spolehlivá představa o celém ději
- Porozumění je útržkovité
- Reprodukce pouze s klíčovými slovy – bez souvislosti
- Žák nerozumí ničemu z toho, co četl.

- Zkouška čtení – Z. Matějček, J. Šturma, M., Vágnerová, Z. Žlab.

PRO ILUSTRACI

- **Průvodní projevy při čtení**
- Ukazování při čtení
- Předbíhání a vracení se v textu
- Specifika intonace, dechová ekonomie

CIMLEROVÁ, P., POKORNÁ, D., CHALUPOVÁ, E. A KOL. (2007). DIAGNOSTIKA
SPECIFICKÝCH PORUCH UČENÍ U ADOLESCENTŮ A DOSPĚLÝCH OSOB. PRAHA: IPPP.

DIAGNOSTIKA SPU U ADOLESCENTŮ A DOSPĚLÝCH OSOB

- 8 modulů
- Vstupní modul – screeningový dotazník pro dospělé
- Modul čtení
- Modul psaní
- Modul fonemické povědomí
- Modul zraková percepce a koncentrace
- Modul řečové funkce
- Modul motorické funkce
- Modul prostorové a pravolevé vnímání
-**vybrané moduly vzhledem k oblasti komunikační schopnosti.....**

MODUL ČTENÍ

- Zkouška hlasitého čtení smysluplného textu
- Zkouška hlasitého čtení nesmyslného textu
- Zkouška tichého čtení (cca 580 slov)

MODUL PSANÍ

- Diktát – procházka lesem
- Pseudoslovný diktát vět
- ...*Štosováme žvelky načporu luho křastu.*
- Pseudoslovný diktát slov
- ...*kránučka...přestulda...samkalík...klošiňte...trůl*

MODUL FONEMATICKÉ POVĚDOMÍ

- **Test fonologické manipulace**
- *CCVC: troč/roč*
- *CCVC: přiň/piň*
- *CVCC: vušť/vuš*
- *CVCC: šomp/šop*
- **Sluchová analýza a syntéza slov**
- *SA: štěstíčko, podpalubí, bezfosfátový*
- *SS: podplukovník, transformátor, nejnešťastnější*

MODUL – ŘEČOVÉ FUNKCE

- **Text verbální fluence**
- *N...K...P...*
- **Specifický logopedický nález**
- *opakování vět: Toníkova roztodivná dobrodružství nevnímám (2x)*

MODUL – ŘEČOVÉ FUNKCE

- **Orientační zkouška jazykového citu**
- Písemná forma – doplňování slov ve správném tvaru
- Soubor zajímavých (hra).
- Mluvila jsem s (tvůj) sestrou.
- Marta má na punčoše (puštěné oko).

ROVINA LEXIKÁLNĚ-SÉMANTICKÁ

ZÁKLADNÍ POJMY

- slovní zásoba představuje celek lexikálních jednotek uložených v paměti dané osoby – část jejích jazykových kompetencí
- rozsah a kvalita slovní zásoby, aktivní a pasivní slovník, včetně lexikální diferenciac
- tuto oblast můžeme sledovat v průběhu celé spolupráce, nejen v izolovaných úkolech
- aktivní slovní zásoba – objem, množství slov, kterým jedinec rozumí a užívá je v komunikačním procesu (při verbální komunikaci)
- pasivní slovník – soubor slov, kterým jedinec rozumí, aniž je prakticky užívá

MEZI NÁSTROJE, KTERÉ LZE K ANALÝZE ROVINY LEXIKÁLNĚ-SÉMANTICKÉ VYUŽÍT, PATŘÍ:

- obrazový materiál různého charakteru (situační, nesmysly, protiklady, dějová posloupnost)
- reálné předměty (k pojmenování, popisu, manipulaci, např. tvorba skupin dle nadřazených a podřazených pojmů)
- vyprávění na dané, volné téma i spontánní projev
- reprodukce básniček, písniček
- rozhovor
- porozumění vtipu, hádance

DALŠÍ VARIANTY

- **Práce se slovním/obrazovým materiálem – propojení s naukovými předměty**
- vyloučení ze skupiny – lze modifikovat náročnost „klíče“ k určení obrázku, pojmu, který do dané kategorie nepatří
- Synonyma, homonyma, antonyma
- Nadřazené, podřazené pojmy
- Vysvětlení významu pojmů

KONDÁŠOVA OBRÁZKOVĚ-SLOVNÍKOVÁ ZKOUŠKA

- zjišťuje slovní zásobu a verbální pohotovost dětí před nástupem povinné školní docházky (5;6 – 6;6let)
- zkouška je zaměřená na aktivní slovní zásobu: pojmenování 30 předkládaných obrázků – podstatných jmen (např. les, auta, kráva) a sloves (např. sedí, křičí, směje se)
- správné odpovědi jsou bodovány, součet je možné porovnat s percentilem
- lze hodnotit výsledek i kvalitativně

TEST PASIVNÍ A AKTIVNÍ SLOVNÍ ZÁSObY

- Dr. Durdilová, doc. Klenková

I. Pasivní složka

- Od 4 let – horní hranice neomezena
- Výběr obrázku dle instrukce
- 10 kategorií/8 pojmů
- Podstatná jména, přídavná jména, slovesa

TEST PASIVNÍ A AKTIVNÍ SLOVNÍ ZÁSOPY

- Aktivní složka
- Od 5 let až 11 let a 11 měsíců
- Vysvětlení významu slova

- Přehled uznávaných odpovědí
- Test vychází z amerického diagnostického testu Comprehensive Receptive and Expressive Vocabulary test 2nd Edition, CREVT 2
- Durdilová, L., Klenková, J. (2014). *Hodnocení slovní zásoby dětí před zahájením školní docházky*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta.

TEST PASIVNÍ A AKTIVNÍ SLOVNÍ ZÁSoby

- Příklady
- **Pes**
- Je to zvíře, má čtyři nohy, je chlupatý, je savec, domácí mazlíček
- Má štěňata, jí kosti nebo granule, štěká
- Chodí s námi ven, aportuje, vodí se na vodítku, hlídá a stopuje
- Honí kočky, bydlí v boudě, vrtí ocasem

SLOVNÍ VÝZNAM

- **WF hledání slov**
- ke třem daným slovům vymyslet čtvrté, které se k nim hodí
- sémantická organizace slovní zásoby
- *Modrá – žlutá – červená*
- *Ted' – později – předtím*
- *Slepice – krůta – kačena*
- *Veliký – vysoký – hluboký*

SLOVNÍ VÝZNAM

- **BK klasifikace pojmů**
- výběr konkrétních obrázků k danému nadřazenému slovu
- sémanticko-kognitivní operace

- *živočichové*
- *potravin*
- *oblečení*

POROZUMĚNÍ

- prolíná všemi oblastmi komunikace i variantami zadávaných úkolů i situací – porozumění mluvenému projevu v konverzační i úkolové situaci
- schopnost dospět ke smyslu sdělení předávaných ústní nebo písemnou formou – zvládnout proces zachycení informace – její zpracování i analýzu
- porozumění mluvené řeči/jazyku je spojeno s lingvistickou kompetencí (znalostí jazyka)
- závisí na celé řadě dalších schopností (sluchové a zrakové percepce, pozornosti, paměti, nadání apod.)

V komunikační situaci je spojeno s:

-
-

CO MŮŽEME POUŽÍT?

- slovní materiál různého rozsahu a obtížnosti (slova, slovní spojení, věty i souvětí)
- sledovat lze porozumění i v situaci rozhovoru (porozumění otázce, sdělení), při plnění úkolů (porozumění instrukci)
- ukazování (konkrétní instrukce, výběr dle souvislostí)
- výběr obrázku dle instrukce a výběr detailů – osoby, vlastnosti, jevy
- realizace činnosti podle verbálně prezentované instrukce

VYŠETŘENÍ POROZUMĚNÍ ŘEČI

- instrukce k určité činnosti
- Identifikace - manipulace
- Přizpůsobení náročnosti
- Struktura instrukcí – obtížnost

VYŠETŘENÍ POROZUMĚNÍ ŘEČI

- Chápání logických struktur (Pes je menší než slon, kdo je větší?)
- Chápání abstraktních pojmů
- Metafora, básnická řeč
- Postupný rozvoj porozumění obecným znakům a symbolům – značky, varování, noty...
- Obsah kreseb a fotografií, grafy, mapy (od 10 let)
- Postupný rozvoj porozumění informacím v psaném jazyce
- Porozumění v cizím jazyce

Vrbová, R. *Porozumění*. In. Vrbová, R. a kol. (2012). *Diagnostické domény pro žáky s narušenou komunikační schopností*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

VĚTNÁ STRUKTURA

- **VS – porozumění větám**
- porozumění větám různé gramatické obtížnosti
- osvojení gramatických, lingvistických pravidel
- materiál – figurky

CÍL SUBTESTU

- Zjištění schopnosti porozumět větám různé gramatické obtížnosti
- Zjištění míry akvizice lingvistických pravidel

- Manipulace s figurkami zvířátek
- Konkrétní i abstraktní instrukce

dítě neporozumělo kom.
partnerovi:

jakým způsobem dává
neporozumění najevo?

jak reaguje dospělý?

- své sdělení jednoduše
zopakuje

- přeformuluje z hlediska
slovní zásoby

- přeformuluje z
hlediska syntaxe

- podpoří své sdělení
kontextem (neverbální
prvky, využití
obrazového materiálu,
manipulace...)

:-)

MORFOLOGICKO-SYNTAKTICKÁ ROVINA

• • •

- Hlavní kritéria jazykového vývoje
- Obratnost ve vyjadřování – flexibilita....
- Pozorování spontánního projevu dítěte – vyprávění, rozhovor, popis, reprodukce příběhu, **opakování vět**
- Jazykové cítění v písemném projevu – písemné odpovědi na otázky, psaní na dané téma
- Porozumění otázce, instrukci, větě....delšímu souvětí, přečtenému textu (sluch)

SPONTÁNNÍ PROJEV

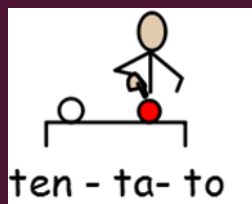
- Souvětí
- Rozvité věty
- Holé věty
- Jednoslovné odpovědi
- Citoslovce

- Sledujeme, co převládá + **příležitost**

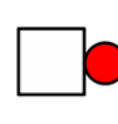
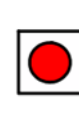
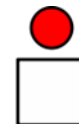
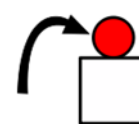
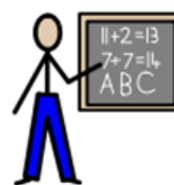
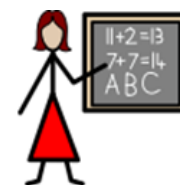
OPAKOVÁNÍ VĚT

- Bezchybně
 - S ojedinělými chybami (1-2 nepřesnosti)
 - S chybami (3-5? nepřesností)
 - S častými chybami
 - Nedokáže uceleně zopakovat žádnou větu
-
- Charakter nepřesností – zásah do významu věty
 - Mlčáková, R. *Morfologicko-syntaktická rovina*. In. Vrbová, R. a kol. (2012). *Diagnostické domény pro žáky s narušenou komunikační schopností*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

DALŠÍ KATEGORIE

- skloňování
- časování
- užívání rodů substantiv
- tvorba singuláru a plurálu
- stupňování adjektiv, příslovcí (8)
- tvoření deminutiv
- Přechylování
- odvození přídavných jmen od substantiva nebo slovesa
- využívání předložkových vazeb
- využívání zájmen – osobní, přivlastňovací
- jazykový cit

MORFOLOGICKO-SYNTAKTICKÁ ROVINA

- Převedení do minulého, budoucího času
- Užití zvratných sloves
- Kořen slova z řady slov (8 let)

SYNTAX

- správnost větné skladby
- tvoření a chápání věty – rozlišení nesprávné
- délka a složitost větných celků

ZKOUŠKA JAZYKOVÉHO CITU

- Varianta pro předškolní děti
- Varianta pro děti školního věku – dle doporučení 1.-5. ročník

ZKOUŠKA JAZYKOVÉHO CITU PRO PŘEDŠKOLÁKY (DOPLŇKOVÝ TEST ZKOUŠKY JAZ. CITU – Z. ŽLAB)

- 3 krátké věty – 2 špatně/1 správně
- dítě určuje správné řešení
- hodný pejsek/hodná pejsek/hodné pejsek

- posloucháme rádi veselá pohádka/
- posloucháme rádi veselé pohádke/
- posloucháme rádi veselou pohádku

- Vašek včera sáňkovala/
- Vašek včera sáňkoval/
- Vašek včera sáňkuje

ZKOUŠKA JAZYKOVÉHO CITU – VARIANTA PRO ŠKOLÁKY

- I.TEN/TA/TO
- Určování rodů podstatných jmen
- *zácvik: teta – prázdniny –pero*
- míč
- kolo
- hodiny

2.A MUŽSKÝ/ŽENSKÝ ROD

- **Přechylování**
- ***zácvik: lékař – řidič – kuchařka – hráčka***
- dělník
- běžkyně

2. B TVORBA ADJEKTIV OD SUBSTANTIV A SLOVES

- *zácvik: bouda pro psa – polévka z ryby – papír, do kterého něco balíme*
- člun s motorem

3.A SKLOŇOVÁNÍ PODSTATNÝCH JMEN

- **Zácvik:** u stolu je židle/sedni si na – dostal jsem nové kolo/budu jezdit na – ve třídě jsou lavice/sedím ve 2.-
- máme doma štěně – rádi si hrajeme....
- dědeček má hůl – musí chodit o

3.B PŘEVOD VĚTY DO MINULÉHO ČASU

- *zácvik: venku svítí sluníčko/včera..*
- *Tondo, hraješ s kluky kopanou.. /včera..*
- *díváme se na televizi /včera..*
- *čteme hezkou pohádku – včera..*

4. SKLOŇOVÁNÍ SLOVNÍCH SPOJENÍ

- *zácvik: hluboký les/děti zabloudily..*
- *naše nová škola/tešíme se na..*
- *vysoké skály/horolezci šplhali po..*
- rozbité pero – nemohl psát s..

5. HLEDÁNÍ SPOLEČNÉHO ZÁKLADU – KOŘENY SLOVA

- Zácvik:
- (lep) lepidlo, lepit, nálepka, polepený...
- (kov) kovář, kovový, výkovek, podkova...
- (lov) lovec, výlov, lovit, loviště, lovecký
- (chod) chodec, východ, chodník, průchod

VĚTNÁ STRUKTURA

- **IS opakování vět**
- používání vývojově specifických syntaktických pravidel
- zkracování vět
- nahrazování pasivních vazeb aktivními apod.

- *Dnes na závodech předběhl Honza Petra.*
- *Teta, která u nás dávno nebyla, přijede na návštěvu.*
- *Představím vám pána, jehož syn je velmi úspěšný.*

MORFOLOGICKÁ STRUKTURA

- **PS vytváření plurálu a singuláru**
- morfologicky správné rozlišování
- běžná slova a pseudoslova
- obrazový materiál

- *jedno auto – dvě...*
- *jedna tykalka – dvě....*
- *jeden stabor – dva...*
- *dvě koulátka – jedno...*
- *dva tumbíci – jeden...*

MORFOLOGICKÁ STRUKTURA

- **AM tvoření odvozených slov**
- schopnost vytvářet odvozená slova od základních tvarů podle gramatických pravidel
- *zahradničit zahradník – zahradnice –zahrada– kvítko*
- *čangařit - čangař – čangařka – čangárna – fofktor*

MORFOLOGICKÁ STRUKTURA

- **AD odvozování přídavných jmen**
- vyjádření rozdílů mezi vnímanými vlastnostmi předmětů – stupňování
- částečné využití pseudoslov

- *jablko – fleky*
- *trojúhelník – venty*

VĚTNÝ VÝZNAM

- **KS oprava významově nesprávných vět**
- rozpoznat a opravit nesprávná syntagmatická spojení

PŘÍKLADY VĚT

- Maminka položila vázu s květinami pod stůl.
- Když jdeme nakupovat do obchodu, vyděláváme peníze.

VĚTNÝ VÝZNAM

- **SB tvoření vět**
- tvorba vět ze dvou, tří zadaných slov
- složitost je dána sémantickou blízkostí slov
- tvorba syntakticky a logicky správných celků

- *dvůr – ležet – pes*
- *radovat se – otec – dárek*
- *slunko - studený*

PRAGMATICKÁ ROVINA ŘEČI

- **kognitivní aspekt** – lze sledovat obtíž, které souvisí s příčinou a důsledkem, s logickými vazbami mezi jednotlivými prvky, činiteli situace
- **kontextový aspekt** – dítě nebere v úvahu kontext reprezentovaný na obrázku
- **aspekt interpretace emocí druhých** – dítě má obtíže s identifikací emocí zachycených na obrázku nebo verbalizovaných vyšetřujícím
- **aspekt diferenciac** – dítě nedělá rozdíl mezi tím, co ví, a předpokladem toho, co ví zobrazené osoby
- **sociální aspekt** – jedná se o obtíže související s neznalostí rolí nebo zvyklostí
- **lingvistický aspekt** – dítě nezná, nebo nedostatečně přiléhavě užívá formulace v různých situacích (pozdrav, požadavek)

PRAGMATICKÁ ROVINA ŘEČI

- **Schopnost vyjádřit různé komunikační záměry**
- Požádání
- Vyjádření postoje a emoce
- Iniciece či usměrnění sociální interakce
- Vyžádání si informace

INTERAKČNÍ VÝZNAM

- **BF Flexibilita pojmenování**
- danou osobu pojmenovat vždy jinak na základě jejích různých vztahů k jiným osobám
- rozlišování struktur mezilidských vztahů na základě oslovení

- *Tady je muž. Jmenuje se Jan Novák.*
- *Jak mu říká jeho **manželka**?*
- *Jak mu říká jeho **ředitel**?*

INTERAKČNÍ VÝZNAM

- **VN Spojování verbálních a neverbálních informací**
- přiřazení daného výroku jedné ze čtyř osob na obrázcích na základě jejich emocionálního výrazu
- *To je doopravdy moc nepříjemné.*
- *To je přece na zbláznění. Ty jsi úplný blbec!*

INTERAKČNÍ VÝZNAM

- **ER dekodování a kódování záměru**
 - Dítě má odlišně verbálně reagovat na obsah jednotlivých výroků dle převzaté emocionální reakce
 - Porozumění obsahu výroku
 - Ztotožnění s jinou osobou
 - Empatické i kognitivní převzetí její perspektivy
 - Slovní formulace daného výroku
 - Vyjádření příslušného záměru mluvčího
 - Subtest se zadává pouze pětiletým a starším dětem
- práce s obrázky

PŘÍKLADY

- **obrázek Spokojený**
- Chlapec právě vrazil tříkolkou do tohoto pána. Pán chce, aby byl příště opatrnější. Co řekne tomu chlapci?
- **Zuřivý**
- Do tohoto pána také vrazilo dítě. Co myslíš, že řekne on tomu chlapci?
- **Smutný**
- Tomuto pánovi se zdá o tom, že se mu ztratil pejsek. Zapomněl mu dát obojek. Co si myslíš, že ve snu říká?

INTEGRAČNÍ ÚROVEŇ

- **TG paměť pro text**
- dítě má za úkol udržet v paměti a s větším časovým odstupem rekonstruovat delší smysluplný text
- pohádka

PRÁCE S OBRAZOVÝM MATERIÁLEM

- **Obsah**
- Interpretace
- Porozumění situacím
- Rozlišení „chování“
- Porozumění a vyjádření – specifická slovesa

SLEDOVÁNÍ PROJEVU

- Interpretace projevu dítěte
- Kognitivní oblast
- Pragmatika
 - kontext
 - interpretace emocí druhých
 - sociální
 - lingvistická

KATEGORIE KE SLEDOVÁNÍ A ROZVOJI

- Identifikace a verbalizace jednoduchých a komplexních emocí
- Poznání příčiny událostí z kontextu
- Vytvoření vztahu mezi vnitřním rozpoložením a chováním
- Předvídání chování druhých

KATEGORIE KE SLEDOVÁNÍ A ROZVOJI

- Porozumění základním otázkám – kdo, co, komu, proč....?
- Porozumění přímé/“nepřímé“ řeči
- Porozumění situacím – lež, podvod, žert....
- Porozumění a vyjádření morálního úsudku
- Řešení „pragmatických“ problémů

DOPLNĚNÍ ZDROJŮ

- Pukačová, M. (1972). *Průručka k testu Obrázkovo-slovníková skúška: administrovanie, vyhodnotenie, interpretovanie*. Bratislava: Psychodiagnostické a didaktické testy.
- Grimmová, H., Schöler, H., Mikulajová, M. (1997). *Heidelberský test vývoje řeči H-S-E-T*. Brno: Psychodiagnostika.
- Horáková, A. *Lexikálně-sémantická rovina*. In. Vrbová, R. a kol. (2012). *Diagnostické domény pro žáky s narušenou komunikační schopností*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Lechta, V. a kol. (2003). *Diagnostika narušené komunikační schopnosti*. Praha: Portál.
- Monfort, M., Juarez A., Monfort Juarez, I. (2005). *Les troubles de la pragmatique chez l'enfant*. Isbergues: Ortho Edition
- Monfort, M., Monfort Juárez, I. (2006). *L'Esprit des autres*. Isbergues: Ortho Edition.
- Žlab, Z. (1993). *Zkouška jazykového citu*. Ostrava: Microdata.